

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКА ДЕРЖАВНА АГРАРНА АКАДЕМІЯ**

Кафедра маркетингу

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Ф'ючерсний ринок
(вибіркова фахова навчальна дисципліна)

Розробник: Шульга Людмила, професор кафедри маркетингу, к.е.н., доцент

Кошова Лариса, асистент кафедри маркетингу

Полтава
2022 р.

Форма опису навчальної дисципліни та інформація про розробника

Назва навчальної дисципліни	Ф'ючерсний ринок
Місце в індивідуальному навчальному плані здобувача вищої освіти	Вибіркова
Назва структурного підрозділу	Кафедра маркетингу Навчально-наукового інституту економіки, управління, права та інформаційних технологій
Контактні дані розробників, які залучені до викладання	<i>Викладач:</i> Шульга Людмила, к.е.н., доцент Контакти: 414 каб. e-mail: liudmyla.shulga@pdaa.edu.ua тел. +380982127883, сторінка викладача: https://www.pdau.edu.ua/people/shulga-lyudmyla-volodymyrivna Кошова Лариса, асистент
Рівень вищої освіти	Другий (магістерський) рівень
Спеціальність, освітня програма	Спеціальність 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність, ОПП «Підприємництво»
Попередні умови для вивчення навчальної дисципліни	дисципліни, що включаються до вступного фахового екзамену та базові економічні знання

Заплановані результати навчання

Мета вивчення навчальної дисципліни формування у майбутніх фахівців системи загальних компетентностей з основних засад функціонування ф'ючерсних ринків і професійних компетентностей з технології укладання біржових ф'ючерсних контрактів та проведення операцій на ф'ючерсному ринку.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни є вивчення особливостей розвитку ф'ючерсних ринків; формування теоретичних знань та практичних умінь щодо технології укладання біржових контрактів на ф'ючерсних біржах; розуміння особливостей здійснення фундаментального та технічного аналізу на ф'ючерсних ринках; формування навиків з механізму здійснення біржових операцій на ф'ючерсних ринках.

Компетентності:

загальні:

ЗК2. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК6. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

фахові:

СК4. Здатність до вирішення проблемних питань і прийняття управлінських рішень у професійній діяльності.

Програмні результати навчання:

ПРН5. Вміти професійно, в повному обсязі й з творчою самореалізацією виконувати поставлені завдання у сфері підприємництва, торгівлі та/або біржової діяльності.

ПРН10. Вміти вирішувати проблемні питання, що виникають в діяльності підприємницьких, торговельних та/або біржових структур за умов невизначеності та ризиків.

Програма навчальної дисципліни:

Тема 1. Становлення та функціонування ф'ючерсних ринків.

Тема 2. Ф'ючерси та особливості ф'ючерсного контракту.

Тема 3. Ціноутворення на ф'ючерсних ринках.

Тема 4. Фундаментальний аналіз цін та курсів на ф'ючерсних ринках.

Тема 5. Технічний аналіз ф'ючерсних цін.

Тема 6. Біржова спекуляція на ф'ючерсних ринках.

Тема 7. Хеджування цінових та курсових ризиків за допомогою ф'ючерсів.

Тема 8. Кліринг та система розрахунків за ф'ючерсними контрактами.

Структура (тематичний план) навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин					
	денна форма					
	Усьо-го	у тому числі				
		л	п	лаб	н/п	с.р.
Тема 1. Становлення та функціонування ф'ючерсних ринків.	14	2	2			10
Тема 2. Ф'ючерси та особливості ф'ючерсного контракту.	16	2	4			10
Тема 3. Ціноутворення на ф'ючерсних ринках.	16	2	4			10
Тема 4. Фундаментальний аналіз цін та курсів на ф'ючерсних ринках.	16	2	4			10
Тема 5. Технічний аналіз ф'ючерсних цін.	14	2	2			10
Тема 6. Біржова спекуляція на ф'ючерсних ринках.	14	2	2			10
Тема 7. Хеджування цінових та курсових ризиків за допомогою ф'ючерсів.	16	2	4			10
Тема 8. Кліринг та система розрахунків за ф'ючерсними контрактами.	14	2	2			10
Усього годин	120	16	24			80

Оцінювання результатів навчання:

Форми контролю результатів навчання

Результати навчання	Форма контролю					Разом
	Опитування	Виконання вправ на практичних заняттях	Розв'язування тестів	Контрольна робота	Виконання завдань самостійної роботи (реферат)	
	Максимальна кількість балів	Максимальна кількість балів	Максимальна кількість балів	Максимальна кількість балів	Максимальна кількість балів	
ПРН3	8	24	8	7	3	50
ПРН9	8	24	8	7	3	50
Разом	16	48	16	14	6	100

Схема нарахування балів з навчальної дисципліни

Назва теми	Форми оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти						Разом
	Опитування	Виконання завдань на практичних заняттях	Розв'язування тестів	Виконання завдань самостійної роботи (реферат)	Виконання завдань самостійної роботи	Виконання завдань самостійної роботи	
Тема 1. Становлення та функціонування ф'ючерсних ринків.	2	4	2				8
Тема 2. Ф'ючерси та особливості ф'ючерсного контракту.	2	8	2				12
Тема 3. Ціноутворення на ф'ючерсних ринках.	2	8	2				12
Тема 4. Фундаментальний аналіз цін та курсів на ф'ючерсних ринках.	2	8	2				12
Тема 5. Технічний аналіз ф'ючерсних цін.	2	4	2				8
Тема 6. Біржова спекуляція на ф'ючерсних ринках.	2	4	2				8
Тема 7. Хеджування цінових та курсових ризиків за допомогою ф'ючерсів.	2	8	2				12
Тема 8. Кліринг та система розрахунків за ф'ючерсними контрактами.	2	4	2				8
Підготовка реферату				6			6
Підготовка глосарію					4		4
Контрольна робота						10	10
Всього	16	48	16	6	4	10	100

Шкала та критерії оцінювання результатів навчання при проведенні поточного контролю успішності здобувачів вищої освіти

Форми контролю	Шкала оцінювання	Програмні результати, що забезпечуються в результаті вивчення
- розв'язування тестів (передбачені по всіх темах)	2 бали – у випадку забезпечення 80-100 % правильних відповідей на тестові питання; 1 бал – у випадку забезпечення 79-30 % правильних відповідей на поставлені питання; 0 балів – у випадку правильних відповідей менше ніж 30 %.	Під час виконання тестових завдань здобувач вищої освіти забезпечує наступні програмні результати: ПРН5. Вміти професійно, в повному обсязі й з творчою самореалізацією виконувати поставлені завдання у сфері підприємництва, торгівлі та/або біржової діяльності. ПРН10. Вміти вирішувати проблемні питання, що виникають в діяльності

Форми контролю	Шкала оцінювання	Програмні результати, що забезпечуються в результаті вивчення
		підприємницьких, торговельних та/або біржових структур за умов невизначеності та ризиків.
- опитування (передбачене по всіх темах)	2 бали – у випадку чіткої, повної відповіді з означеної теми та відповідей на додаткові питання по темі; 1 бал - у випадку нечіткої відповіді з означеної теми та часткових неповних відповідей на додаткові питання по темі; 0 балів у випадку неготовності здобувача вищої освіти відповідати на поставлене питання.	Під час опитування здобувач вищої освіти забезпечує наступні програмні результати: ПРН5. Вміти професійно, в повному обсязі й з творчою самореалізацією виконувати поставлені завдання у сфері підприємництва, торгівлі та/або біржової діяльності. ПРН10. Вміти вирішувати проблемні питання, що виникають в діяльності підприємницьких, торговельних та/або біржових структур за умов невизначеності та ризиків.
- контрольна робота (штуки): 1 теоретичне питання, 1 задача, виставляється окремою позицією в журналі	5 балів - за теоретичне питання у випадку повного та чіткого його розкриття; 3-4 бали – за кожне теоретичне питання у випадку наявності окремих недоліків чи неточностей у відповіді на теоретичне питання; 1-2 бали – у випадку наявності суттєвих недоліків у відповіді чи фрагментарному розкритті теоретичного питання; 0 балів – у випадку відсутності відповіді (правильної) на теоретичне питання, що засвідчує факт незасвоєння теоретичного матеріалу функціонування фінансового ринку. 5 балів – за виконання задачі чи розв’язування практичної ситуації у випадку повністю правильної методики розв’язання, відсутності помилок в арифметичних розрахунках та належного її оформлення; 3-4 бали – виконання задачі чи розв’язування практичної ситуації у випадку наявності арифметичних помилок чи недоліків у оформленні методики розв’язання задачі; 1-2 бали – виконання задачі чи розв’язування практичної ситуації у випадку наявності незначних помилок в методиці розв’язання задачі чи значної кількості арифметичних помилок; 0 балів – у випадку відсутності належно	Під час виконання контрольної роботи здобувач вищої освіти забезпечує наступні програмні результати: ПРН5. Вміти професійно, в повному обсязі й з творчою самореалізацією виконувати поставлені завдання у сфері підприємництва, торгівлі та/або біржової діяльності. ПРН10. Вміти вирішувати проблемні питання, що виникають в діяльності підприємницьких, торговельних та/або біржових структур за умов невизначеності та ризиків.

Форми контролю	Шкала оцінювання	Програмні результати, що забезпечуються в результаті вивчення
	оформленої та розв'язаної задачі.	
- виконання вправ на практичних заняттях (по всіх темах)	4 бали - у випадку правильного розв'язання задачі та належного її оформлення; 2 бал - у випадку наявних значних методологічних помилок та/чи невірних арифметичних розрахунків при розв'язуванні задач; 0 балів - у випадку відсутності належно оформлених розв'язаних задач	Під час виконання вправ на практичних заняттях здобувач вищої освіти забезпечує наступні програмні результати: ПРН5. Вміти професійно, в повному обсязі й з творчою самореалізацією виконувати поставлені завдання у сфері підприємництва, торгівлі та/або біржової діяльності. ПРН10. Вміти вирішувати проблемні питання, що виникають в діяльності підприємницьких, торговельних та/або біржових структур за умов невизначеності та ризиків.
- виконання завдань самостійної роботи (реферат) – здобувач вищої освіти повинен виконати один реферат за семестр	6 балів - у випадку коли робота відповідає всім критеріям щодо змісту та оформлення і здобувач вищої освіти здійснив її захист шляхом відповіді на всі питання викладача; 5 бали - у випадку якщо питання розкриті не повністю, однак здобувач вищої освіти здійснив її захист шляхом відповіді на питання викладача; 4 бали – у випадку захисту роботи зі незначними недоліками в оформленні, не в повному обсязі змістовному розкритті теми, неповних відповідей на додаткові питання по темі реферату; 3 бали - у випадку захисту роботи зі значними недоліками в оформленні чи змісті, відсутності відповідей на додаткові питання по темі реферату та неповному розкриттю обраної теми; 1-2 бал – у випадку подання роботи з істотними недоліками в змісті, невідповідності роботі існуючим вимогам щодо оформлення, відсутності орієнтування доповідача в означеному питанні; 0 балів – у випадку відсутності реферативної роботи, доповіді чи повної невідповідності реферативної роботи, доповіді вимогам щодо оформлення та змісту відповідно до одержаного завдання	Під час завдань самостійної роботи (реферат) здобувач вищої освіти забезпечує наступні програмні результати: ПРН5. Вміти професійно, в повному обсязі й з творчою самореалізацією виконувати поставлені завдання у сфері підприємництва, торгівлі та/або біржової діяльності. ПРН10. Вміти вирішувати проблемні питання, що виникають в діяльності підприємницьких, торговельних та/або біржових структур за умов невизначеності та ризиків.
виконання завдань самостійної роботи	4 бали - у випадку змістовного оформлення поняття; 2-3 бали - у випадку нечіткого оформлення поняття;	Під час завдань самостійної роботи (контрольна робота) здобувач вищої освіти забезпечує наступні

Форми контролю	Шкала оцінювання	Програмні результати, що забезпечуються в результаті вивчення
(глосарій) – передбачено по всіх темах (виставляється окремою позицією в журналі)	1 бали - у випадку не розкриття до всіх тем оформлення поняття; 0 балів - у випадку відсутності глосарію.	програмні результати: ПРН5. Вміти професійно, в повному обсязі й з творчою самореалізацією виконувати поставлені завдання у сфері підприємництва, торгівлі та/або біржової діяльності. ПРН10. Вміти вирішувати проблемні питання, що виникають в діяльності підприємницьких, торговельних та/або біржових структур за умов невизначеності та ризиків.

Трудовітність:

Загальна кількість годин – 120 год.

Кількість кредитів – 4,0.

Форма семестрового контролю – залік.

Політика навчальної дисципліни:

Академічна доброчесність. Документи стосовно академічної доброчесності наведені на сторінці АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ПДАУ: <https://www.pdaa.edu.ua/content/akademichna-dobrochesnist>. Здобувач вищої освіти повинен дотримуватись Кодексу академічної доброчесності та Кодексу про етику викладача та здобувача вищої освіти Полтавського державного аграрного університету. Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Академічна мобільність. Є можливість опанування навчальної дисципліни за програмами академічної мобільності (внутрішньої / міжнародної) за наявними укладеними угодами (договорами) між Університетом та закладом-партнером та / або індивідуальними запрошеннями.

Неформальна освіта. На здобувачів вищої освіти поширюється право про визнання результатів навчання, набутих у неформальній / інформальній освіті перед опануванням даної освітньої компоненти. Набуття відповідних результатів навчання можливе після успішного опанування курсів (з документальним підтвердженням) на різноманітних навчальних платформах, зокрема: Prometheus, Coursera тощо.

Додаткові матеріали для представлення навчальної дисципліни:
робоча програма навчальної дисципліни, презентації, відеоролики.

Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Дикань В. Л., Назаренко І. Л., Плугіна Ю. А. Біржова діяльність : [підручник]. Харків : УкрДУЗТ, 2017. 283 с.
2. Пепа Т.В., Пішеніна Т.І., Лавринович В.В. Біржова діяльність : [навчальний посібник]. К.: Університет «Україна», 2008. 540 с.
3. Підгорний А. З., Самотоєнкова О. В. Методологія статистичного дослідження біржової діяльності: [начальний посібник]. Одеса : ФОП Гуляєва В.М., 2018. 170 с.
4. Приходько Д. О. Основи біржової діяльності : підручник. Х. : ФОП Бровін О.В., 2021. 280 с.
5. Солодкий М.О., Резнік Н.П., Яворська В.О. Основи біржової діяльності: [начальний посібник]. К. : ЦП Компринт, 2017. 450 с.
6. Солодкий М.О., Яворська В.О. Біржовий товарний ринок. К. : ЦП Компринт, 2017. 482с.
7. Сотник І.М. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність : підручник. Суми : ВТД «Університетська книга», 2018. 572 с.
8. Хрущ Н. А., Іжевський П. Г., Безвух С. В., Біржова діяльність : [начальний посібник]. Кондор-Пресс, 2017. 348 с.

Допоміжні:

1. Апопій В. Інтернет - торгівля: проблеми і перспективи розвитку в Україні / В. О. Апопій // Регіональна економіка. 2019. № 1. С. 25-32.
2. Беренштейн Б. Біржовий ринок у контексті глобалізаційних явищ міжнародної економіки / Б. Л. Беренштейн, О. М. Третяк // Науковий вісник національного університету біоресурсів і природокористування України . 2010. № 145 С. 396-405.
3. Науменко Н.С., Хірова В.Ю. Сучасні тренди електронної біржової торгівлі: перспективи та вектори розвитку автоматизації // Причорноморські економічні студії. 2019. Випуск 48-1. С.41-45.
4. Пепа Т. В., Пішеніна Т. І., Лавринович В. В. Біржова діяльність: [начальний посібник]. Київ: Ліра-К, 2016. 540 с.
5. Рябовол Л. Т. Біржове право: товарна біржа як особливий суб'єкт господарювання: [навч. посіб. Кіровоград: РВВ КДПУ імені В. Винниченка, 2011. 52 с.
6. Савченко В.Д. Практичний посібник з організації біржової діяльності : [практ. посіб.] Х.: ХДАУ, 2011. 129 с.
7. Сотник І.М. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність : підручник. Суми : ВТД «Університетська книга», 2018. 572 с.
8. Танклевська Н. С., Руснак А. В., А. С. Карнаушенко. Перспективи державного регулювання розвитку біржового ринку в Україні // Агросвіт. 2018. №7. С.3-7.
9. Фролової Л. В. Торговельне підприємництво: підручник. Одеса, 2018. 640 с.

Інформаційні ресурси мережі Інтернет:

1. Біржове право [Електронний ресурс]: навч. посіб. Режим доступу: <http://readbookz.com/book/169/5221.html>.

2. Господарський кодекс України : за станом на 16.01.2003 № 436-IV [Електронний ресурс] // Інформаційний портал Верховної Ради України. - Режим доступу до документа: www.rada.gov.ua.

3. Закон України «Про товарну біржу» із змінами та доповненнями, внесеними Законом України від 26 січня 1993 р. [Електронний ресурс] // Інформаційний портал Верховної Ради України. Режим доступу до документа: www.rada.gov.ua

4. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» із змінами та доповненнями [Електронний ресурс] // Інформаційний портал Верховної Ради України. Режим доступу до документа: www.rada.gov.ua

5. Кухарець В.В., Булуй О.Г., Левківська Л.М. Тенденції розвитку біржового ринку в умовах глобалізації світової економіки. Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». №4, 2021. [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/4_2021/92.pdf.

6. Солодкий М.О., Яворська В.О. Біржовий ринок в умовах глобалізації: стан та перспективи розвитку. Економіка та управління національним господарством. Випуск 31. 2019. Режим доступу: http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/31_2019_ukr/30.pdf

7. Типові правила біржової торгівлі продукцією. Наказ Мінсільгоспроду, Мінекономіки, Мінфіну [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>

8. Элдер А. Биржевая деятельность [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://kf-forex.com/ua/250/723.html>

9. Will Acworth. FIA releases annual trading statistics showing record ETD volume in 2018. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://fia.org/articles/fiareleases-annual-trading-statistics-showing-record-etdvolume-2018>.